

PETTYMYS

Raamattu ei ainoastaan tunne pettymystä, vaan se mielellään huutaa sen julki. Kreikkalaisetkin ovat syvästi herkkiä elämän epäonnistumisille. Mutta jos he usein palaavat tähän kohtaloon, he tekevät sen ikään kuin salaa ja ajatellen ennen kaikkea, kuinka kantaa se arvokkaasti. Raamattu ei juuri tunne tällaista pidättyvyyttä; se näyttää mieltävän siihen, että Jobin huudot ja Saarnaajan ivailu kaikuivat. Temperamentti ja kulttuuri erottavat kreikkalaisen maltillisuuden heprealaisesta intohimosta. Ennen kaikkea ero on uskonnollisessa asenteessa: uskonsa kautta Israelilla on näet tarkka taju luomakunnan arvosta mutta myös sen hauraudesta, tuskallinen mutta ei koskaan alistunut käsitys epäonnistumisesta sekä ehdoton varmuus lopullisesta voitosta.

I.. HÄPEÄ, VALHE JA TURHUUS.

Pettymyksen heprealaisessa sanastossa korostuu erityisesti kaksi vivahdetta: pettymyksen tuottavan kohteen turhuus ja pettymyksen kokijan hämmennys.

1.. Turhien asioiden valhe. Heprealaisella on syvä tarve vakauteen ja kammo epäjohdonmukaisuutta ja harhaanjohtavia näennäisyyksiä kohtaan. Valheessa hän paheksuu ehkä vielä enemmän sen perustavaa olemattomuutta kuin sen vilpillisyyttä. Valhe, turhuus ja olemattomuus ovat tavallisia sanoja, joilla tarkoitetaan pettymyksen tuottavia olentoja, niitä, jotka eivät saa mitään aikaan, ”Beliarin ihmisiä” (LXX on translitteroinut kääntämättä, vrt. 5. Moos. 13:14). Tavallisimmat kuvat ovat henkäys (hevel, Saarnaajan ”turhuus”), tomu (afar) ja tyhjiys (riq).

2.. Häpeä julkisesti häväistykseksi joutumisesta. Maailmassa, jossa koko elämä eletään toisten katseen alla, pettymys saattaa uhrinsa väistämättä häpeään: se, joka on pannut luottamuksensa sellaiseen, joka ei ole sitä ansainnut, joutuu julkisesti häväistykseksi. Se on kauhea koettelemus ihmisen arvokkuudelle ja hänen tarpeelleen tulla vertaistensa tunnustamaksi. Siksi tavallisimmat sanat pettymyksen kuvaamiseen ovatkin häpeää ja häpeään joutumista tarkoittavat sanat, erityisesti heprean buš-juuresta johdetut muodot. Tämä olennainen vivahde jää meiltä liian helposti huomaamatta. Niinpä käänneämme tavallisesti Paavalin sanat: ”toivo ei tuota pettymystä” (Room. 5:5), vaikka olisi sanottava: ”toivo ei saata häpeään” (kreikaksi: ou kataischynei). Tämä selittää, miksi apostoli julistaa ylpeänä evankeliumia ja ristiä.

II.. KAIKKI ON PETTÄMYSTÄ.

Etenkin kahdenlaiset olennot tuottavat pettymyksen, koska ne väittävät ansaitsevänsä ihmisten luottamuksen ja taakaavansa heidän kohtalonsa: suurvallat ja väärät jumalat, toisin sanoen Egypti ja epäjumalat. Loistavan ulkokuoren alla Egypti, ”Rahab, työtön”, on pelkkää tyhjyyttä ja voimattomuutta (Jes. 30:7); sen mahtava ratsuväki on pelkkää lihaa, ja egyptiläinen on vain ihminen (Jes. 31:1 ff.; vrt. Jer. 2:37). Nuo hevoset ja sotilaat ovat sentään todellisia olentoja, mutta väärät jumalat eivät ole mitään: niiden epäjumalat ovat valhetta ja voimattomuutta. Siksi niiden palvelijat ja tekijät joutuvat häpeään (Jer. 2:28; Jes. 44:9 ff.).

Qohélet menee kuitenkin pidemmälle ja yleistää pettymyksen kokemuksen: ”Auringon alla... kaikki on turhuutta... turhuuksien turhuutta”, hän toistelee (1:2,14 jne.). Elämä on tuottanut hänelle niin suuren pettymyksen, että hän panee Salomonin, kaikilla lahjoilla siunatun kuninkaan, lausumaan tämän tuomion. Qohélet ei kuitenkaan halveksi tämän maailman asioita; päinvastoin hän odottaa niiltä paljon. Siitä johtuu hänen syvä katkeruutensa, johon sisältyy silti ulospääsy: on osattava ottaa Jumalalta vastaan kaikki, niin paha kuin hyväkin (7:13 ff.).

III.. Jumala ei tuota pettymystä.

Ihminen on toiselle ihmiselle pettymyksen lähde (Jer. 17:5; Ps. 118:8), mutta hän tuottaa pettymystä myös Jumalalle. Viinitarha, jota Jumala oli hoitanut rakkaudella, tuotti vain happamia rypäleitä (Jes. 5:4). Jeesus, joka ”tiesi, mitä ihmisessä on” (Joh. 2:25), koki pettymyksen: hänen läheisensä eivät tunnistaneet häntä (Mark. 6:35), ja hän näki sydänten sulkeutuvan sitä mukaa kuin hän yritti tavoittaa niitä (Matt. 23:37 ff.; Joh. 12:37–40). Hän näki myös opetuslastensa pakenevan, kun hän antautui heidän puolestaan (Mark. 14:50).

Jumalakin näyttää toisinaan tuottavan pettymystä. Hänen uskollisimmat palvelijansa joutuvat kiusaukseen ajatella, että heidän ponnistelunsa ovat epäonnistuneet ja että Jumala on jättänyt heidät oman onnensa nojaan. Elia toivoo kuolemaa tajutessaan, ettei hän ole isäänsä parempi (1. Kun. 19:4). Jeremia alkaa epäillä Jumalan luotettavuutta: ”Olisitko sinä minulle kuin petollinen puro, jonka vedet pettävät?” (Jer. 15:18; vrt. Jer. 2:13; Jes. 58:11). Jeesus itse koki, kuinka pitkälle Jumalan hylkääminen voi ulottua (Mark. 15:34).

Sen vakuuttaminen, että vain Jumala ei tuota pettymystä, edellyttää kaikkien näennäisyyksien ylittämistä; se on uskon kokemus, jota eletään usein pimeydessä ja joka saavutetaan kipeästi koettujen pettymysten hinnalla. Tämä perustavanlaatuinen varmuus voi syntyä ihmisessä vain sitoutumalla Jeesuksen Kristuksen tuomaan pelastukseen: antaessaan henkensä Isän käsiin (Luuk. 23:46) hän paljastaa sellaisen Jumalan uskollisuuden, joka näyttää poissaolevalta ja välinpitämättömältä. Tähän uskoon nojaten mikään ei voi enää tuottaa meille pettymystä (vrt. Room. 8:31–39), sillä Jumala on uskollinen; tämän uskollisuuden pantti, varmuus kaikkea pettymystä vastaan, on hänen Poikansa lahja: hänessä meidät on kutsuttu ja varjeltu hänen tulemiseensa asti (1. Kor. 1:9; 1. Tess. 5:23 f.).

JG

Katso myös: → Luottamus — esperance — Häpeä I 1 — mensonge II 1 — tristesse